

Анастасія Ковалишин

СЕГМЕНТ БІОГРАФІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
СУЧАСНОГО КНИЖКОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Досліджено стан біографічної та автобіографічної літератури на сучасному книжковому ринку України. Проаналізовано репертуари видавництва, які спеціалізуються на виданні книжок такого жанру. Здійснено класифікацію наявних біографічних видань за основними характеристиками. Сформульовано видавничу пропозицію щодо видання деяких зарубіжних біографій в Україні.

Ключові слова: біографічна література, біографія, автобіографія, сучасний книжковий ринок.

Исследовано состояние биографической и автобиографической литературы на современном книжном рынке Украины. Проанализированы репертуары издательств, специализирующихся на издании книг такого жанра. Осуществлена классификация имеющихся биографических изданий по основным характеристикам. Сформулировано издательское предложение относительно издания некоторых зарубежных биографий в Украине.

Ключевые слова: биографическая литература, биография, автобиография, современный книжный рынок.

The state of biographical and autobiographical literature on the modern book market of Ukraine has studied. Repertoires of publishing houses specializing in publishing books of this genre have been analyzed. The classification of available biographical publications according to the main characteristics has been carried out. A proposal concerning the publishing some foreign biographies in Ukraine has been formulated.

Key words: biographical literature, biography, autobiography, modern book market.

Останнім часом на книжковому ринку України, завдяки революційним змінам у нашій країні, поступово заповнюються ніші,

які до того були зайняті суто російським продуктом. Однією із таких ніш можна вважати науково-популярну літературу, яка є важливою складовою книжкового ринку, адже покликана не тільки розважати, задовольняти духовні та естетичні потреби читачів, а й має за мету донести нову, важливу інформацію для саморозвитку, чогось навчити, ознайомити з маловідомими фактами, стимулювати до пізнання світу та поглиблення знань.

Розглядаючи сучасну пропозицію книжкового ринку, стає очевидно, що науково-популярна література наразі активно розвивається. У репертуарах видавництв з'являються такі її різновиди, як бізнес-, або ділова, література, світоглядна, розвивальна, ужиткова, природнича, гуманітарна, а також біографічна література. Щодо останньої, то вона потребує сучасного дослідження з огляду на якість, кількість, а також принципи підготовки та випуску видань такого типу. Тема є актуальною і важливою, адже в Україні цей вид літератури ще достатньо не досліджувався. Натомість в інших європейських країнах біографічна та мемуарна література займає найвищі позиції в сегменті науково-популярної літератури.

Основним нашим завданням у процесі дослідження був аналіз книжкового ринку з огляду на наявність біографічних та автобіографічних видань і видавництв, що видають такий жанр літератури. Почнемо з видавництва-лідера, а саме видавничого дому *«КМ-Букс»*, у репертуарі якого є не тільки дитяча та художня література, а й науково-популярна. Особливо цінним виданням варто назвати автобіографію першого прем'єр-міністра Республіки Сінгапур Лі Куана Ю *«Із третього світу в перший. Історія Сінгапуру»* (2016). Автор розповідає про «економічне диво», яке сталося завдяки його правлінню, про творення і становлення Сінгапуру в найнесприятливіших умовах. Окрім цієї відомої автобіографії, є ще одна, не менш цікава (особливо в сучасних умовах). Це — книжка Дональда Трампа і Тоні Шварца *«Мистецтво укладати угоди»* (2017), в якій про угоди майже не йдеться, натомість є розповіді президента США про управління, кар'єру, фінанси та таємниці переговорів. Не обходиться у цій книзі й без власної історії життя, яка описується в першому розділі і яка має елементи вихваляння, судячи за першими відгуками читачів. Останньою автобіографією, точніше — мемуарами, є книга Кристини Хігер *«Дівчинка у зеленому све-*

трі. Життя у мороці Голокосту» (2015). Ця книжка дуже схожа на «Щоденник Анни Франк» (про яку мова піде пізніше), адже це також опубліковані записи дівчинки-єврейки, яка пережила Голокост зі своєю сім'єю, тільки не в Нідерландах, а у Львові. Видання не позбавлене неточностей та упередженості, адже на момент окупації дівчинці було лише сім років, однак книга вартує уваги, вчить дружбі, милосердю та допомозі.

Власне українським виданням є наступна біографія — це «Степан Бандера: людина і міф» Галини Гордасевич (2015), яка ознайомлює із життям видатного провідника українського націоналістичного руху. На основі зібраних та опрацьованих автором джерел, доповнена низкою документів, книга розповідає про події, які тривалий час замовчувалися.

У видавництві «КМ-Букс» є окрема серія видань, присвячена біографіям відомих українців. Вона називається «Творці державного престижу» і нараховує уже шість видань, героями яких є Володимир Винниченко, Богдан Хмельницький, В'ячеслав Чорновіл, Михайло Грушевський, Пилип Орлик та Симон Петлюра. Як бачимо, серія присвячена величним історичним постатям, з якими асоціюється становлення державності та незалежності України. Читаючи такі твори, маємо враховувати досвід предків, вчитися на їхніх помилках і намагатися попереджати свої.

Останнім біографічним романом видавництва є книга «Незламний» Лори Гілленбранд (2017), виходу якої ми так чекали. Книга входить у десятку найпопулярніших біографій на сайті Goodreads, за оцінками читачів. Про що ж вона? Луї Замперіні — американський легкоатлет, учасник Олімпійських ігор 1936 р., який під час Другої світової війни дивом вижив у страшних умовах в японському таборі для військовополонених та простив своїх катів. Книга цінна описом Тихоокеанського театру воєнних дій як складової Другої світової війни.

Друге місце за кількістю та якістю науково-популярних (зокрема й біографічних) видань посідає київське видавництво «**Наш формат**». У його доробку є декілька автобіографічних видань високої якості як з огляду на зміст, так і на зовнішнє оформлення. Наприклад: Нельсон Мандела «Довгий шлях до свободи» (2015), Генрі Форд «Моє життя та робота» (2015) — постійні лідери про-

дажив, Ольга Фреймут «Де їсть і з ким спить Фреймут» (2015), Гіллари Клінтон «Важкі рішення» (2016), Малала Юсуфзай «Я — Малала», Олівер Сакс «Стрімголов. Історія одного життя», а також «Павло Скоропадський: спогади (кінець 1917 — грудень 1918)». Ці науково-популярні автобіографії є унікальними виданнями на ринку, кожна книжка зацікавлює по-своєму та знаходить свого читача. Як можна помітити, майже усі видання є ліцензійними перекладами українською мовою, окрім спогадів П. Скоропадського — новинки жовтня 2016 р.

Окрім автобіографій, у доробку видавництва є два дуже цікавих документальних романи (або художні біографії). Це — книга Джорджини Говелл «Королева пустелі» (2016) та Пола Маклейна «Леді Африка» (2016). В першому романі розповідається про життя Гертруди Белл — мандрівниці, дослідниці, жінки, яка першою з європейок перетнула Сирійську пустелю, організувала перші вибори в Іраку та долучилася до створення конституції цієї країни. Вона досліджувала культуру і звичаї бедуїнів та заснувала в Багдаді Національний музей. Друге видання розкажує про історію життя Берил Маркгем, першої жінки-льотчиці на Африканському континенті, яка першою здійснила безпосадковий переліт через Атлантику зі сходу на захід. Ці видання є злиттям двох жанрів — роману та біографії, що в сукупності дає неповторну насолоду від читання, адже читач не тільки отримує позитивні емоції від процесу читання, а й має змогу дізнатися про правдиві факти з життя героїнь.

Друге місце за кількістю та якістю книжок біографічного характеру посідає також львівське *«Видавництво Старого Лева»* з пропозицією таких автобіографічних видань, як: Генрі Марш «Історії про життя, смерть і нейрохірургію» (2015), Джереми Кларксон «Джереми Кларксон та світ довкола» (2015), Кріс Кайл «Американський снайпер» (2016) та Тоні Шей «Доставка щастя» (2016). Щодо біографічних видань, то можна назвати книгу Інгрема Кетріна «Це Воргол» (2016), а також навести приклади видань, де головними героями є відомі українські постаті, — дуже популярна «The Ukrainians: Історії успіху» (2016) та дві біографічні книжки про Андрія Кузьменка і його гурт «Скрябін» — «Моя дорога птаха» (2015) і «Група “Скрябін” та друзі по сцені» (2016), написані матір'ю музиканта — Ольгою Кузьменко. Варто зазначити, видав-

ництво зацікавлене у випуску біографічних та автобіографічних видань різної тематики: снайпер, нейрохірург, бізнесмен, художник, співак — кожен може знайти героя за своїм уподобанням.

Наступне київське видавництво — *«Темпора»*, в якому протягом останніх двох років вийшло шість біографічних видань, — пропонує увазі читачів такі книги, як: «Німецький принц Богуслав Радзивіл» Ірини Даневської (2016) — історичний роман-епопея, в основу якого покладено «Автобіографію» литовського князя Богуслава Радзивіла. У книзі викладено історію магнатського роду Радзивілів і маловідомі біографічні цікавинки з життя славетних історичних осіб; монографія «Ніцше: само перевершення» Тараса Лютого (2016) — дослідження біографії та філософської спадщини Фрідріха Ніцше, сторонніх ідейних впливів на його погляди та їхню трансформацію; «Небо Левка Мацієвича» Володимира Кобзара (2016) — наукова біографія одного з перших льотчиків Російської імперії, який до того ж конструював підводні човни та працював над проектом авіаносця, а ще був великим патріотом та одним із засновників Революційної української партії (РУП); «Розумовські: родина при царському дворі» Марії Розумовської (2015) — біографія роду Розумовських, основана на наукових працях та унікальних документах і розказана авторкою просто, з докладним описом історичних перипетій долі своїх предків; «Роман Бжеський: прелюдія поступу» Володимира Бойка (2016) — ще одна наукова біографія про українського політичного та громадського діяча, дослідника, публіциста та радикального націоналіста, творча спадщина якого не втратила свого значення дотепер; «Шум часу» Джуліан Барнз (2016) — нова книжка про композитора Дмитра Шостаковича, про його життя і владу. Як бачимо, усі біографічні видання видавництва «Темпора» є науковими, великого обсягу та складно написаними, тому й коло читачів цих книжок є доволі обмежене.

Харківський *«Клуб сімейного дозвілля»* має у своєму доробку чотири біографічних видання. Це перекладений автобіографічний світовий бестселер Пол Каланіті «Коли подих стає повітрям» — історія хірурга, який діагностував у себе рак легенів та почав писати книгу, щоб описати свою мужню боротьбу за життя, та біографічний роман про творця Організації українських націоналістів та Української військової організації «Євген Коновалець» Івана Хоми,

виданий 2016 р. У репертуарі видавництва також є мемуари дівчинки, яка описувала своє виживання під час війни в Чечні, — це «Мураха у скляній банці: чеченські щоденники 1994—2004» П. Жеребцової (2015). Це дуже популярна сьогодні тема — дитячі мемуари під час війни. І це зрозуміло, адже така проблематика в країні є наразі дуже актуальною та болючою. І останнє видання — біографічний художній роман про людину, в голові якої жило 24 особистості. І це не жарт, а реальна історія, яка знайшла своє художнє втілення у романі Деніеля Кіза «Тасмича історія Біллі Міллігана» (2016).

Видавництво «*Вітам*» може похвалитися лише трьома біографічними виданнями за останній час, але вони високої якості. Це — біографія В'ячеслава Чорновола, написана кандидатом історичних наук Василем Деревінським, — «В'ячеслав Чорновіл: дух, що тіло рве до бою» (2016), «Сховище. Щоденник у листах» Анни Франк (2016) — ще одні бестселерні мемуари єврейської дівчинки-підлітка, яка вела свій щоденник, переховуючись разом із своєю сім'єю у занедбаному будинку від гестапо. Записуючи усі свої думки та спостереження, Анна бажала в майбутньому видати книжку на основі своїх записів. Остання дуже очікувана книга — «Мустафа Джемільєв: незламний» Севгіль Мусаєвої, Аліма Алієва (2017) — біографія національного лідера кримських татар, символ єднання депортованого народу і повернення його на рідну землю. Він присвятив своє життя боротьбі із системою, величезною репресивною машиною, пройшов радянські тюрми, голодування, залякування — і переміг. Однак анексія Криму 2014 р. розпочала новий виток випробувань.

Окремо варто відзначити літературну агенцію «*Дискурсус*», яка видала три особливі книжки про життя переселенців: Маргарита Сурженко «АТО. Історії зі Сходу на Захід» та її продовження «АТО. Історії зі Сходу на Захід. Нове життя», а також збірку автобіографічних історій «Переселенці. Люди, які не загубили себе». Ці реальні свідчення дають змогу пересічному читачу дізнатися правду з перших вуст та, можливо, подивитися на ситуацію, що склалася, з іншого боку.

Тернопільське видавництво «*Навчальна книга — Богдан*» також пропонує до читання два біографічних видання: Петро Кра-

люк «Данило Острозький: образ, гаптований бісером» (2016) — роман-реконструкція, біографія родоначальника славетної княжої династії Данила Острозького. Автор книги відновлює не тільки життєпис князя та історичне тло його епохи, а й принципи та прийоми роботи творців давньої української книжності. Друге видання — Богдан Мельничук «Соломія Крушельницька» (2016) — біографія однієї з найяскравіших зірок світового оперного мистецтва. Не буде перебільшенням стверджувати, що саме С. Крушельницька наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. володарювала на оперних сценах світу.

Наприкінці 2016 р. найбільший книжковий інтернет-магазин України заснував своє видавництво non-fiction-літератури “*Yakaboo Publishing*”, яке до цього часу встигло видати шість книжок, дві з яких якраз і є біографічними. Це — «Ілон Маск» Ешлі Венса (2015) — біографія геніального інженера, винахідника, підприємця, інвестора та «Інга» Скотта Ферріса (2017) — біографія Інги Арвад, данської журналістки й акторки, першого кохання президента Джона Кеннеді, авантюристки, яка встигла вийти заміж за єгипетського аристократа, втекти від нього, взяти інтерв’ю в Гітлера, вийти заміж за заможного кінорежисера угорського походження, з яким їздила в експедицію в джунглі, переїхала в Америку, де вивчала журналістику і грала в кіно. Власне, саме їй ми завдячуємо створенню образу Кеннеді-героя і самому факту, що в нього з’явилося політичне майбутнє. (ФБР майже від початку до кінця підозрювало, що вона була нацистською шпигункою, і з часом шантажувало цим Кеннеді.)

Наостанок зазначимо видавництва, які мають у своїх каталогах лише по одному біографічному виданню:

видавництво «*Книгоноша*»: Ерік Метаксас «Бонгьоффер: пастор, мученик, пророк, змовник-праведник проти Третього Рейху» (2016);

видавництво «*Фоліо*»: Валентин Чемерис «Анна Київська — королева Франції» (2017);

видавництво «*Либідь*»: Наталія Крутенко «Єлизавета Ярославна — королева двох держав» (2015);

видавництво «*Джура*»: П. Кононенко «Історичний феномен Степана Бандери» (2016);

видавництво «*Артбукс*»: Ван Герінген Аннемарі «Коко та маленька чорна сукня» (2017);

видавництво «*Нора-друк*»: Жерар Кортанз «Фріда Кало: безжальна врода» (2016).

Упродовж аналізованого нами періоду (2015—2017 рр.) в Україні вийшло 55 видань біографічного змісту. На нашу думку, це є досить високий показник. Для того, аби унаочнити реальну ситуацію на ринку, необхідно класифікувати видання. І найперше, що ми зробили, — порівняли кількість виданих біографічних книжок за роками. Так, 2015 р. в Україні вийшло 15 біографічних видань, у 2016 р. — 33, а за 2,5 місяця 2017 р. — вже 7 видань. Отже, видання книг досліджуваного жанру за один рік виросло вдвічі. Можна сподіватися, що у завершеному 2017 році будемо очікувати не менше 60 біографічних видань.

Одним із найважливіших наших завдань було дослідження репертуарів видавництв, які мають у своєму доробку біографічні видання, та з'ясування лідера нашого ринку. Виявилось, що це не видавництво «Наш формат», яке ми звикли вважати монополістом у цьому жанрі, а «дитина» російського видавництва «Ексмо» — видавнича група «КМ-Букс». У їхньому доробку за 2015—2017 рр. ми нарахували 11 біографічних видань, натомість «Наш формат», як і «Видавництво Старого Лева», мають трохи менше пропозицій — по 9 книжок кожне. Третє місце за кількістю видань посідає видавництво «Темпора» із науковими біографіями — загалом 6 видань. Далі коротко зазначимо гравців на видавничому ринку, які не можуть похизуватися великою кількістю життєписів відомих особистостей: «Клуб сімейного дозвілля» (4 видання), «Віват» і «Дискурс» (по 3 видання), «Yakaboo-Publishing» та «Навчальна книга — Богдан» (по 2 видання). І наостанок — видавництва, які пропонують читачам лише по одному біографічному виданню: «Фоліо», «Либідь», «Artbooks» і «Книгоноша».

Існує така розповсюджена думка, що біографічна література на нашому ринку здебільшого є перекладеною, а не власне українською. Ми вирішили перевірити, чи відповідає ця інформація дійсності. Отже, підрахувавши кількість оригінальних українських видань, ми можемо стверджувати, що їх є більше — 30 біографій (55% ринку), тоді як перекладених книг — лише 25 (45% ринку).

Така ситуація вказує на те, що, незважаючи на велику кількість перекладених видань, українські видавці зацікавлені у виданні власних творів, зокрема й біографій відомих вітчизняних особистостей. А це, своєю чергою, формує суспільну свідомість у патріотичному дусі, адже в нашій історії та сьогодні є люди, якими можна пишатися, знайомлячись та дізнаючись достовірну інформацію з їхніх життєписів. Читаючи такі книжки, ми краще розуміємо історію, ті чи інші необхідні на той час кроки, які були зроблені, вчимося аналізувати помилки попередників та намагаємось не повторювати їх сьогодні. Звичайно, видання світових бестселерів так само важливо для популяризації, розвитку та поширення інформації світового масштабу у нашій країні, а також для формування бажання до саморозвитку і мотивації населення.

Ще однією важливою характеристикою (в чомусь основоположною) є авторство видань обраного нами сегмента науково-популярної літератури. І поділ на біографічну та автобіографічну літературу виглядає таким чином: біографічних видань нараховується 34 (62% ринку), натомість автобіографічних — усього 21 (38% ринку). Як бачимо, переважають твори, де автором не є герой книги. Такі видання, на нашу думку, є більш об'єктивними, адже текст неупереджений, а значить, є більш правдивим і точним. Однак автобіографії, безумовно, є більш цінним продуктом, оскільки про події, факти, таємні моменти свого життя герой розповідає безпосередньо сам, і це викликає довіру читача, його більшу зацікавленість, як під час особистої розмови.

Наостанок, спробуємо розділити усі видання за їхніми стильовими особливостями та складністю подання інформації. На нашу думку, проаналізовані видання можна розділити таким чином: науково-популярні біографії — 35 (64% ринку), художні біографії (документальні романи) — 14 (25% ринку) та наукові біографії — усього 6 (11% ринку). Зрозуміло, що суттєво переважають класичні, звичні для нас науково-популярні біографії, в яких легко та цікаво («популярно») описуються життєписи відомих особистостей. Також популярністю користуються і документальні романи, які наближаються до художньої літератури за стилем написання, використанням різноманітних художніх прийомів тощо, але які, своєю чергою, мають фактологічну основу, на якій базується основний

текст. І третій тип, наукова біографія, представлений на нашому ринку дуже в малій кількості та тільки в репертуарі одного видавництва — «Темпора». Така ситуація є зрозумілою, адже наукові твори — це продукт особливої складності, а отже, призначений не для широкої аудиторії читачів. Натомість науково-популярні та художні біографії є більш легкими та цікавими у читанні, а тому й більш масовою літературою.

Як уже зазначалося, сегмент біографічної літератури українського книжкового ринку активно заповнюється новими якісними виданнями різноманітної тематики. Причому не тільки зарубіжними перекладами, як ми традиційно звикли, а й вітчизняним продуктом. Отже, водночас у видавничій сфері бракує біографічних видань про видатних спортсменів, музикантів, художників, науковців тощо. Більшість книжок такого жанру фокусують свою увагу на відомих письменниках, політиках, історичних та громадських діячах, що, на нашу думку, є досить обмеженою пропозицією. Необхідно розширювати розмаїття біографічної літератури для залучення більшої кількості читачів з різними смаками.

Для цього звернемо увагу на зарубіжний ринок. Звичайно, світові бестселери обов'язково мають і будуть заходити на наш книжковий ринок, адже українські читачі також хочуть бути ознайомлені із популярними зарубіжними біографіями. Для цього необхідно стежити за переможцями літературних конкурсів, рейтингами спеціалізованих часописів, а також списками найпопулярніших видань за оцінками читачів на таких сайтах, як Goodreads.com, Amazon.com та іншими, для того, щоб обрати видання, які зацікавлять та будуть актуальними для українського читача.

У рамках проведеного дослідження ми проаналізували топ-10 найпопулярніших біографічних видань за версією відомого читачього порталу Goodreads.com, на якому читачі не тільки вибирають книжки, які хочуть прочитати, діляться враженнями, залишаючи коментарі, пишуть рецензії, а й виставляють оцінки прочитаним книжкам. За цими оцінками і формуються шорт-листи (short-lists) книжок у різних категоріях: за видом літератури, жанрами, тематикою тощо.

Отже, проаналізувавши рейтинг біографічних книжок, ми з'ясували, що п'ять видань з цього списку були вже перекладені

українською мовою. Це такі книги, як: «Я — Малала» (видавництво «Наш формат»), «Коли подих стає повітрям» (видавництво «КСД»), «Щоденник Анни Франк» (видавництво «Віват»), «Стів Джобс» (видавництво «Брайт Стар Паблішинг») та «Незламний» (видавництво «КМ-Букс»). Така ситуація свідчить про те, що видавці стежать за новинками і найкращими зарубіжними виданнями, переймають досвід видання якісного продукту та пропонують їх українському споживачу. Зарубіжні біографічні видання не тільки зацікавлюють, збагачують новими знаннями, дають поштовх до саморозвитку, мотивації, власних досягнень, а й, що є найголовнішим, на нашу думку, наближають культуру українських читачів до світового рівня.

Окрім суто порівняльного аналізу, ми здійснили прогнозування появи можливих видань на українському ринку з цього рейтингу. Це повинні бути біографії осіб світового масштабу, які є актуальними та цікавими для українського читача. На нашу думку, такими виданнями можуть стати:

The Immortal Life of Henrietta Lacks by Rebecca Skloot [Рекбекка Склут. Безсмертне життя Генрієтти Лакс] — це унікальна історія життя афроамериканської фермерки з Південної Америки, яка померла у 30 років від раку шийки матки. Однак перед тим у неї були взяті клітини, які мали унікальні особливості: вони розмножувалися удвічі швидше, ніж звичайні клітини, могли тривалий час зберігатися та транспортуватися і, що найголовніше, — стали безсмертними. Ці клітини були названі ГеЛа-клітини (аббревіатура з перших літер імені та прізвища жінки). Саме завдяки їм відбулася біомедична революція у 50-ті рр. ХІХ ст. До того ж без цих клітин не було б можливим створити вакцину від поліомієліту, а також проведення успішних медичних розробок щодо лікування ВІЧ-інфекції та СНІДу. Цю книгу можна назвати журналістським розслідуванням авторки, яка не побоялася розповісти світу правду про донора цих клітин, адже тривалий час про це не було відомо, то хоча б після смерті Генрієтти це зробить її ім'я відомим. Отже, на нашу думку, цю книгу варто перекласти українською мовою.

Into the Wild by Jon Krakauer [Джон Кракауер. У диких умовах]. Книга розповідає про Маккендлесса — чоловіка із заможної родини, який 1992 р. поїхав автостопом на Аляску, де жив тривалий

час у покинутому автобусі, займаючись полюванням та збиральництвом. Перед тим він віддав 25 тисяч доларів на благодійність, відмовився від машини, спалив усі гроші в гаманці, вибравши для себе інший шлях. Через деякий час група мисливців знайшла його труп, що вже розклався. Як, чому і навіщо Маккендлесс пішов на це і як помер у дикій природі — розповідає ця історія. У всьому світі продано більш ніж 2,5 млн примірників, за книжкою у 2007 р. був знятий культовий фільм Шона Пенна з однойменною назвою. У Росії переклад вийшов у 2015 р. У сучасному світі, заповненому інформацією, новинами, жахами, війнами, революціями, багато людей прагнуть відступити від усього, сховатися якомога подалі від шуму та суєти. Однак що чекає нас за межами цивілізації та чому багато людей усе ж таки відмовляються від усіх благ та усамітнюються наодинці з природою? Гадаємо, ця тема буде актуальною для українського читача.

The Autobiography of Malcolm X by Malcolm X, Alex Haley [Малкольм Ікс, Алекс Хейлі. Автобіографія Малькольма Ікса] — це автобіографія афроамериканського ісламського духовного лідера і борця за права людини Малькольма Ікса. Він відомий як захисник прав чорношкірого населення США, різкий критик американців європейського походження, винних у злочинах проти афроамериканців. Ікс був названий одним із найбільш впливових афроамериканців в історії. Одноіменний фільм вийшов на екрани 1992 р. На нашу думку, видання такої тематики є актуальними в усьому світі, адже проблема боротьби за права людини, на жаль, є і буде актуальною та болючою для багатьох країн. Було б корисно мати таку автобіографічну книгу і на українському ринку.

Отже, у висновку можна сказати, що біографічні та мемуарні видання займають найвищі позиції в сегменті науково-популярної літератури в провідних країнах світу. Такі книги є важливими, адже покликані не тільки розважити, задовольняти духовні та естетичні потреби читачів, а також мають за мету донести нову, важливу інформацію для саморозвитку, чогось навчити, ознайомити з маловідомими фактами, стимулювати до пізнання світу та поглиблення знань.

На сучасному книжковому ринку України сегмент біографічної літератури заповнюється активними темпами. Присутні як зару-

біжні бестселери, так і власні українські видання. Упродовж останніх двох років в Україні з'явилося 56 видань такого типу. Лідером за кількістю біографічних книжок на ринку є видавництва «КМ-Букс», «Наш формат» та «Видавництво Старого Лева». За оригінальністю переважають власні україномовні видання, за авторством лідирують біографічні книги, за стилем та складністю написання на першому місці є науково-популярні біографії.

Під час дослідження ми виявили, що на нашому книжковому ринку бракує біографічних видань про видатних спортсменів, музикантів, художників, науковців тощо. Більшість книжок такого жанру фокусує увагу на відомих письменниках, політиках, історичних та громадських діячах, що, на нашу думку, є досить обмеженою тематикою. Необхідно розширювати розмаїття біографічної літератури для залучення більшої кількості читачів з різними смаками.

Таким чином, вивчення ринку біографічної літератури в Україні тільки починається. Попереду — більш глибокий аналіз зарубіжного ринку та світових тенденцій, проведення редакторського аналізу конкретних українських видань, створення наукової класифікації та формування основних вимог до видавничої підготовки біографічних книг.

Анастасія Єфремова

ВІМЕЛЬБУХИ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ РІЗНОВИД КНИЖКИ-КАРТИНКИ

Досліджено вімельбухи як особливий різновид ужитково-розвивальних книжок-картинок для дітей, систематизовано їхні специфічні особливості та визначено практичне значення у розвитку навичок і вмій дитини. Проаналізовано представленість вімельбухів на українському книжковому ринку, визначено перспективи розвитку та розширення цього сегмента книжкового ринку.

Ключові слова: *вімельбух, книжка-картинка, дитячі видання, український книжковий ринок.*

Исследовано вимельбухи как особую разновидность прикладных и развивающих книжек-картинок для детей, систематизированы их специфические особенности и определено практическое значение в